

Mario Buletić. Čega se bojiš? Strah u našoj svakodnevici. Pazin, Etnografski muzej Istre / Museo etnografico dell' Istria, 13. prosinca 2019. – 31. kolovoza 2020.

Prikaz izložbe

Ni u najcrnjem proročanskom scenariju nismo mogli očekivati da će izložba “Čega se bojiš? Strah u našoj svakodnevici” Etnografskoga muzeja istre/Museo Etnografico dell' Istria biti toliko aktualna, asocijativna i motivirajuća kao što to jest danas u vrijeme pandemije COVID-19. Riječ je o postavu predstavljenom 13. prosinca 2019. godine, čiji je autor i idejni začetnik Mario Buletić, viši kustos EMI/MEI. Također, u vrijeme zatvorenih vrata muzeja autor je izradio i on-line verziju s naslovnicom koja reagira na novo vrijeme. Nalazi se na internetskim stranicama: <https://cegasebojis.wordpress.com>, a s tih je stranica moguće razgledati i svježe napravljen katalog izložbe. Sadržaj je ispisan na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku i do prvoga tjedna svibnja 2020. godine posjetilo ga je više tisuća korisnika.

Kao glavnu karakteristiku izložbe autor ističe njezinu interdisciplinarnost, i to je svakako njezina neupitna vrijednost i svojevrsna garancija više razine komunikativnosti s većim brojem različitih konzumenata kulture. Takvom karakteru i pristupu osmišljavanja postava doprinijeli su brojni suradnici, mahom međunarodno priznati pojedinci kojih se rad temelji na umjetničkom stvaralaštvu. Zvučnu instalaciju “Fragment” za potrebe izložbe napravili su glazbenici Alen i Nenad Sinkauz. Autorski videorad “Izvir voda” (2019.) izradio je multimedijalni umjetnik Davor Sanvincenti, dok se za uvodnu foto-instalaciju “Quintità homini” (2019.) pobrinuo Dejan Štifanić. U izložbi su korišteni i radovi drugih autora: crteži i slike Nadana Rojnića-Biondoga, rad Josipa Pina Ivančića “Žilet Hulja HOOP” (2016.), kratki igrani film Nine Viočić “Odvajanje” iz 2014. te fotografije Romea Ibriševića. Posebno dojmljivom pokazala se serija fotografija “Reportaža migrantske krize u Europi” ruskoga fotografa Sergeja Ponomareva iz 2015., za koje je autor, stalni suradnik New York Timesa, nagrađen Pulitzerovom nagradom.

Izložba je podijeljena u više cjelina, tema, a svaka od njih oslanja se na emocije straha, njihove uzroke i posljedice, značenja i manifestacije. Strah se sagledava iz različitih znanstvenih rakursa – bioloških, psiholoških, etnoloških i kulturno-antropoloških, povijesnih i socioloških. Sva su promatrana spretno i dojmljivo kontekstualizirana predmetima, riječju, (ne)pokretnom slikom, fotografijom, ilustracijom. Izložba se otvara pitanjem “Što je strah?”, a odgovor je u prikazu znanstvene definicije straha kao osnovne ljudske emocije, poticajnim prizorima “Knjige rituala – Liji”, nepoznatoga autora prije 10. stoljeća i “Kotača emocija” Roberta Plutchika iz 1980., kao i etimologijom samoga pojma – strah. U tom je uvodnom dijelu i Štifanićeva fotografija, a u nastavku je “Strah – Različiti pogledi / Dimenzije”, tema u kojoj je naglasak na biologiji, neurobiologiji i psihologiji straha. Te se perspektive otvaraju izlošcima zmija, paukova i škorpiona Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja i vizualnim prikazima dvaju uređaja za elektrostimulaciju s konca 19. i početka 20. stoljeća te serije potresnih fotografija “Strah – eksperimenti u fiziologiji, ekspresije lica” G. Duchenne de Boulognea iz 1855./’56. godine.

Skladno se i očekivano posjetitelja vodi prema “Uvjetovanom učenju straha/Temeljnim strahovima”, temi koja nas suočava sa strahom od izumiranja, osakaćenosti, gubitka autonomije, odvajanja i smrti ega. Ti su sinonimi okosnica piramide “Feararchy model” dr. Karla Albrechta iz 2007. godine koju gledamo uz dva videorada – onaj Nine Violačić i “The Little Albert Experiment” Johna B. Watsona iz 1920. Dominantan je za ovaj odjeljak stomatološki klinički stolac iz prve polovice 20. stoljeća Tehničkoga muzeja Nikole Tesle iz Zagreba. Sa zanimljivim podacima autor nas upoznaje u odjeljku “Kultura i politike straha”, a kroz tablice i grafove, poput onoga o globalnim rizicima (The Global Risks Report s World Economic Forumu iz 2018.), pobliže pojašnjava i tu dimenziju straha društva rizika. Poseban je akcent na manipulaciji strahom, a od vizualnoga materijala izdvaja se “Ekološka katastrofa u Raškom zaljevu” R. Ibriševića iz 2018. Možda i najimpresivniji dio izložbe posvećen je “Globalizaciji straha”, a posebno i blizak domaćoj publici zbog prizora posrnuloga pulskog brodogradilišta, odnosno radne odjeće uljanikovca pa i fotografija “Radnici u štrajku – Uljanik TESU” D. Štifanića. Motivi su to koji nas podsjećaju na strahove uvjetovane ugroženim egzistencijama, a na njih se nadovezuju neuspjeh i samoća.

Strah od drugosti fokusirana je na migrantsku krizu, a poglede privlači primarno snažno sugestivnom i majstorskom Ponomarevom serijom fotografija. Do nje je pozicioniran J. P. Ivančićev hulahup, a izdvojeni su i novinski članci koji se obraćaju istom problemu. Vojne odore, odjeća seljaka i oružje predmeti su Etnografskoga muzeja Istre, Povijesnoga i pomorskoga muzeja Istre i Muzeja Grada Pazina koje je autor odabrao za podtemu “Razbojništvo u Istri nakon 1. Svjetskog rata”, koja poveznicu u drugosti ima u demonizaciji drugoga. Za portret je odabrao onaj Ivana Kolarića, najpoznatijega istarskog razbojnika. Ova tema obiluje novinskim natpisima iz periodike koja je bilježila razbojničke akcije od 1920. do 1924. godine, a kao posebno inspirativnim izdvajaju se karte: Rekonstrukcija tajnih krijumčarskih putova u Istri 1918. – 1939., Zona najugroženijih od napadačkih družina te Zone oružanih krađa, ubojstava i krađe goveda.

Strah od smrti dovodi se u kontekst s vjerovanjem, a otvara s nekim od najupečatljivijih fresaka iz istarskih crkava – “Plesa mrtvaca” Vincenta iz Kastva iz crkve sv. Marije na Škrilinah u Bermu iz 1474. i “Prikaza pakla” iz crkve sv. Barnabe u Vižinadi iz istoga stoljeća. Predmeti koje posjetitelj upoznaje su, među ostalim: molitvenici, krunice i drveni kip Isusa Krista iz 18. stoljeća, svi redom iz fundusa EMI/MEI-ja. Strah od zla prikazuje se, pak, kroz narodna vjerovanja i predmetima koja ih pripovijedaju, poput škara, ogledalca, potkove, *bošca* i dr. Posebno su dojmivi predmeti EMI/MEI-ja, od kojih valja izdvojiti komplet za zaštitu građana s gas-maskom korišten u istarskom rudniku Tupljak 1980. godine, kao i *Larfu Cigana*, međimursku pokladnu masku Etnografskoga muzeja u Zagrebu. Privlačnost straha tema je koja se prikazuje interventnom vatrogasnom, ronilačkom i alpinističkom opremom, dok se dvije manje vitrine posvećuju Naracijama straha i Strahu od zaborava. Posljednja nam donosi lutke Barbie i Kena odjevene u “istarsku narodnu nošnju” i razglednicu “Motivi iz Istre” iz EMI/MEI-jevih zbirki, dok nam Naracije straha predstavljaju malu biblioteku naslova tradicijske i pop-kulture iz privatne kolekcije, što je slučaj i dijela drugih predmeta. Postav izložbe osmislio je Emil Jurcan, a grafičko oblikovanje potpisuje Tihana Nalić.

Nuša Hauser